

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2002/128

Karar Sayısı : 2004/23

Karar Günü : 17.2.2004

Resmi Gazete tarih/sayı: 27.07.2004/25535

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURANLAR :

İstanbul 5. İdare Mahkemesi Esas: 2002/128

İzmir 1. İdare Mahkemesi Esas: 2002/158

İzmir 1. İdare Mahkemesi Esas: 2002/159

İTİRAZIN KONUSU : 5.6.1986 günlü, 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nun geçici 1. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (1) numaralı alt bendinin Anayasa'nın 10. ve 49. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY

3308 sayılı Yasa'nın geçici 1. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (I) numaralı alt bendi uyarınca sınavsız doğrudan ustalık belgesi verilmesi için yapılan başvuruların reddine ilişkin işlemlere karşı açılan davalarda kuralın Anayasaya aykırı olduğu savlarının ciddi bulan Mahkemeler iptali için başvurmuşlardır.

III- YASA METİNLERİ

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralı

5.6.1986 günlü 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nun itiraz konusu kuralı içeren geçici 1. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte;

a) Bakanlıkça tesbit edilen meslek dallarında çalışmakta olup, bakanlıkça ilan edilecek tarihten itibaren üç ay içerisinde müracaat edenlerden;

1. 18 yaşını doldurmuş olanlar doğrudan,

2. 16 yaşını doldurmuş olanlar kapsam ve süreleri Bakanlıkça belirlenecek eğitime tabi tutulduktan sonra,

Kalfalık imtihanlarına alınırlar. (Değişik ibare: 4702 - 29.6.2001) "sınav"larda başarılı olanlara kalfalık belgesi verilir.

3. Kalfalık belgesini almış olup 22 yaşını doldurmuş olanlara ustalık imtihanlarını başarmaları şartı ile ustalık belgesi verilir.

b) 1. Bir işyeri sahibi olan ve bu işyerinde fiilen usta olarak çalışan ve Bakanlıkça ilan edilecek tarihten itibaren üç ay içinde müracaat edenlere;

2. Lise dengi meslekî ve teknik öğretim kurumlarından 1985-1986 öğretim yılı sonuna kadar mezun olanlara;

Doğrudan ustalık belgesi verilir."

B- Dayanılan Anayasa Kuralları

İtiraz konusu kuralın, Anayasa'nın 10. ve 49. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

IV- İLK İNCELEME

11.9.2002 ve 21.11.2002 tarihlerinde yapılan ilk inceleme toplantılarında dosyalarda eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

V- BİRLEŞTİRME KARARI

Mustafa BUMİN, Sacit ADALI, Ali HÜNER, Fulya KANTARCIOĞLU, Ertuğrul ERSOY, Tülay TUĞCU, Ahmet AKYALÇIN, Mehmet ERTEN, Mustafa YILDIRIM, Cafer ŞAT ve Fazıl SAĞLAM'ın katılmalarıyla yapılan esas inceleme toplantısında;

5.6.1986 günlü, 3308 sayılı "Mesleki Eğitim Kanunu"nun geçici 1. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (1) numaralı alt bendinin "... işyeri sahibi olan ve bu ..." bölümünün iptali istemiyle yapılan 2002/158 ve 2002/159 dava dosyalarıyla ilgili itiraz başvurularının, aralarındaki hukuki irtibat nedeniyle konusu aynı olan 2002/128 esas sayılı dosya ile BİRLEŞTİRİLMESİNE, esaslarının kapatılmasına, esas incelemenin 2002/128 esas sayılı dosya üzerinden yürütülmesine, 17.2.2004 gününde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

VI- ESASIN İNCELENMESİ

Başvuru kararları ve ekleri, işin esasına ilişkin raporlar, itiraz konusu Yasa kuralı, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleriyle diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A- İtiraz Konusu Kuralın Anlam ve Kapsamı

3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununun Geçici 1. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (I) numaralı alt bendine göre; bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte "bir işyeri sahibi olan ve bu işyerinde fiilen usta olarak çalışan ve Bakanlıkça ilan edilecek tarihten itibaren üç ay içinde müracaat edenlere" doğrudan ustalık belgesi verilecektir.

Yasa genel kural olarak ustalık belgesi almayı, ustalık eğitimi sonunda yapılacak sınavın kazanılmasına bağlamıştır. 3308 sayılı Yasa'nın Dördüncü Kısım ustalık eğitimi konusunu düzenlemekte olup, 27. maddeye göre kalfalık eğitimi tamamlamış olanlar için Milli Eğitim

Bakanlığı'nca ustalık eğitim kursları düzenlenmektedir. Bu kursların kapsamı ve süresi Mesleki Eğitim Kurulu'nun görüşü alınmak suretiyle Bakanlık tarafından tespit edilmektedir. Aynı Yasa'nın 28. maddesine göre düzenlenen ustalık sınavının esas ve usulleri ise yönetmelikle belirlenmiştir. Ustalık sınavına katılabilmek için:

1) Mesleklerinin özelliklerine göre, Bakanlıkça saptanacak süre kadar kalfa olarak çalışmış olmak ve ustalık eğitimi kurslarını başarı ile tamamlamak,

2) Mesleklerinde en az beş yıl kalfa olarak çalışmış olmak,

koşulları getirilmiştir.

Geçici 1. maddede sözü edilen "Bakanlıkça ilan edilecek tarihten itibaren üç ay içerisinde" müracaat etme şartı Yasa'nın 1986 yılında yürürlüğe girmesiyle sona ermemektedir. Çünkü geçici 2. maddeye göre, Kanun kapsamına alınmamış il ve mesleklerin Bakanlıkça Kanun kapsamına alınması halinde, alınma tarihinden itibaren bu il ve mesleklerde kalfalık ve ustalık belgeleri bu Kanunun geçici 1. maddesi uyarınca verilebilmektedir. Bu durumda geçici 1. maddenin geçicilik niteliği, Mesleki Eğitim Kanunu'nun tüm illerin ve tüm meslek dallarının kapsama alınması sonucunda gerçekleşecektir. İtiraz konusu Yasa hükmüne göre, bir işyeri sahibi olan ve bu işyerinde fiilen usta olarak çalışanların ustalık belgesi alabilmeleri için herhangi bir eğitim koşulu aranmamaktadır.

3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'na 2.3.1989 tarih 3525 sayılı Yasa'nın 1. maddesi hükmü ile ek 8. madde eklenmiştir. Bu hükme göre de, Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihte geçici 1 inci maddedeki şartlara sahip oldukları halde Bakanlıkça ilan edilen tarihlerde belge almak için müracaat edemeyenlere altı aya kadar ek müracaat süreleri vermeye Bakanlık yetkili kılınmıştır.

Öte yandan, 3308 sayılı Yasa'ya 29.6.2001 günlü, 4702 sayılı Yasa'nın 23. maddesi ile eklenen geçici 9. madde ile "ustalık belgesi sahibi olmadığı halde işyeri açmış olanlara" ustalık belgesi almaları için ayrıcalıklar getirilmiştir. Kuralın gerekçesinde ustalık belgesi olmadan iş yeri açan ve faaliyetini izinsiz sürdüren kişilerin sayısının fazla olduğu, denetim noksanlığından dolayı uzun süredir çalıştıkları, ekonomiye önemli katkıda bulundukları, kapatmak yerine bir defaya mahsus olmak üzere geçici çözüm getirildiği belirtilmiştir.

Ayrıca Yasa'nın yürürlüğünden önce uygulanmakta olan 2089 sayılı Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanunu'nun geçici 4. maddesiyle de mesleki kuruluşlardan alınan ve Çıraklık Eğitim Komitesi'nce uygun bulunacak belge ile bu Kanunun uygulamaya girdiği tarihte meslek ve sanatlarını bizatihi usta durumunda yöneten ve aynı zamanda işyeri sahibi olarak en az 2 sene çalışmış olanlara usta ehliyeti imtihansız olarak verilmiştir.

B-Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

Anayasa'nın 10. Maddesi Yönünden İnceleme

İtiraz başvurularında, Yasa'nın işyeri sahibi olanlara belirtilen koşulların oluşması halinde doğrudan ustalık belgesi verilmesini öngörmesine karşın, aynı koşulları taşıyan, fakat işyeri sahibi olmayanlara böyle bir olanağı tanınmamasının Anayasa'nın 10. ve 49. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmektedir.

Kuralın gerekçesinde ve TBMM'ndeki görüşmelerde ayrıntılı anlatıma yer verilmemiştir. Sadece bu Yasa'nın yayımından önce bir meslek dalında işyeri sahibi olanlar ile meslek lisesi mezunlarına hangi esaslara göre ustalık belgesi verileceği ve kimlerin kalfalık ve ustalık imtihanlarına alınacağı belirtilmiştir.

Hukukun temel ilkeleri arasında yer alan eşitlik ilkesine, Anayasa'nın 10. maddesinde yer verilmiştir. Buna göre herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.

"Yasa önünde eşitlik ilkesi" hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil, hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin yasalar karşısında aynı işleme tabi tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak yasa karşısında eşitliğin çiğnenmesi yasaklanmıştır. Yasa önünde eşitlik herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ve topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

Ustalık belgesi almak isteyenlerden, kendi işyerinde fiilen usta olarak çalışanlarla, başkalarına ait işyerlerinde eylemli olarak aynı işi yapanlar arasında nitelikleri bakımından fark bulunmamaktadır. Her iki grupta yer alanların da fiilen usta olarak çalışmaları nedeniyle aynı konumda oldukları açıktır. Bu kişilerin aynı konumda olmalarına karşın farklı kurallara bağlı tutulmaları eşitlik ilkesiyle bağdaşmaz. İtiraz konusu kural Anayasa'nın 10. maddesine aykırıdır. İptali gerekir.

İtiraz konusu kuralın ayrıca Anayasa'nın 49. maddesi yönünden incelenmesine gerek görülmemiştir.

VII- SONUÇ

A- 5.6.1986 günlü, 3308 sayılı "Mesleki Eğitim Kanunu"nun geçici 1. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (1) numaralı alt bendinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE, Tülay TUĞCU'nun karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B- İptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihin ayrıca belirlenmesine yer olmadığına, Fazıl SAĞLAM'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

17.2.2004 gününde karar verildi.

Başkan
Mustafa BUMİN

Üye
Sacit ADALI

Üye
Ali HÜNER

Üye	Üye	Üye
Fulya KANTARCIOĞLU	Ertuğrul ERSOY	Tülay TUĞCU
Üye	Üye	Üye
Ahmet AKYALÇIN	Mehmet ERTEN	Mustafa YILDIRIM
Üye	Üye	
Cafer ŞAT	Fazıl SAĞLAM	

KARŞIOY

3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu hükümlerinden yararlanmak için ustalık belgesi almak isteyen kişiye sınav koşulu getirilmiş olması nedeniyle açılan davada Yasa'nın Geçici 1. maddesinin birinci fıkrasının b bendinin (1) numaralı bendinde yer alan "Bir işyeri sahibi olan ve bu işyerinde usta olarak çalışan ve Bakanlıkça ilan edilecek tarihten itibaren üç ay içinde müracaat edenlere "doğrudan ustalık belgesi verileceği yolundaki düzenlemeyi Anayasa'nın 10 ve 49. maddelerine aykırı bulan Mahkemeler iptali için başvurmuştur.

Bir işyeri açarak orada ustalık yapan ve bu ustalık bilgisiyle o işyerini idame ettirebilen kişinin o işyerinin sorumluluğunu yüklenebilecek düzeyde ustalık bilgisine sahip olduğunun kabulü gerekir. İptali istenen Geçici Madde de bu görüşe dayalı olarak işyeri sahiplerinin ustalık sınavına girmesine gerek görmemiştir. Kaldı ki iptali istenmemiş ve halen yürürlükte bulunan Geçici 9. madde ile izinsiz işyeri açan ve ustalık belgesi olmayanlara da işyerlerinin korunması amacıyla bazı olanaklar sağlanmıştır.

Ekonomik istikrarın ve yatırımların korunması bakımından bu tür geçiş hükümlerinin düzenlenmesi Anayasal zorunluluktur.

Ayrıca bir işyeri açıp orada ustalık yaparak o işyerinin sorumluluğunu yüklenen kişi ile çalıştığı işyerinin işletilmesinde hiçbir sorumluluk almayan ve ücret karşılığı çalışan kişi aynı konumda değildir.

Düzenleme Anayasa'nın 10 ve 49. maddelerine aykırı değildir.

Kaldı ki, başvuran Mahkemeler işyeri sahibi ustaların sınava girmemelerine itiraz etmeyip işyerinde çalışmakta olan ve usta niteliğine sahip kişilerin sınava alınmalarına itiraz etmektedir. Verilen iptal kararı dava açan ve bir işyerinde ücret karşılığı çalışan kişilere, mahkemelerin ileri sürdükleri gibi sınavsız usta olma hakkı tanımadığı gibi işyeri sahiplerine tanınan hakkı da ortadan kaldırır niteliktedir. Halbuki Anayasa Mahkemesi'nin asıl görevi tanınan haklar arasında eşitliği sağlamaktadır.

Belirtilen nedenlerle iptal isteminin reddi gerektiği görüşüyle çoğunluk kararına katılıyorum.

Üye

Tülay TUĞCU

KARŞIOY YAZISI

5.6.1986 günlü, 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nun geçici 1. maddesinin 1. fıkrasının b bendinin itiraz konusu 1. alt bendi, söz konusu maddenin anlamsal bütünlüğü içinde kalın punto ile vurgulanmıştır: "*Bu Kanun'un yürürlüğe girdiği tarihte; ... b) 1. Bir işyeri sahibi olan ve bu işyerinde fiilen usta olarak çalışan ve Bakanlıkça ilan edilecek tarihten itibaren üç ay içinde müracaat edenlere;Doğrudan ustalık belgesi verilir.*"

Bu hüküm usta sıfatını kazanmanın istisnai bir yoludur. Mesleki eğitimde yeni bir sistem getirmiş bulunan yasa, o zamana kadar fiilen usta olarak çalışanlara doğrudan ustalık belgesi alabilme imkanını getirmeyi uygun görmüş, ancak bu düzenlemede "usta" tanımı ile doğrudan bir ilgisi bulunmayan "işyeri sahibi olma" olgusunu ön koşul haline getirerek ustalık belgesi alabilme bakımından işyeri sahibi ustayı ayrıcalıklı bir konuma getirmiştir. Bu eşitsizliğe karşı yapılacak bir norm denetiminin amacı, eşitliği, hak yokluğunda değil, haktan yoksun bırakılmış olana da aynı hakkı kazandıracak biçimde sağlamak olmalıdır.

Bu hükümde yalnızca "*işyeri sahibi olan ve bu*" ibareleri iptal edilmiş olsaydı, kalan bölüm için herhangi bir süre verilmesine gerek kalmazdı. Çünkü böyle bir durumda hem işyeri sahibi olup işyerinde fiilen usta olarak çalışan kişi, hem de işyeri sahibi olmaksızın işyerinde usta olarak çalışan kişi, doğrudan ustalık belgesi alma hakkına sahip olacak ve iptal kararından sonra herhangi bir boşluk da ortaya çıkmamış olacaktı. Ancak yasa koyucu yerine yeni bir hüküm koymuş olmamak endişesiyle itiraz konusu hükmün tümünün iptal edilmesi nedeniyle eşitlik, itiraz konusu kuralın sağladığı bir hakkın gerek işyeri sahibi usta ve gerekse işyerinde çalışan usta yönünden ortadan kaldırılmasıyla sağlanmıştır. Böyle bir sonucun, somut norm denetiminin amaç ve anlamı ile bağdaşmayacağı ortadadır. Çünkü yasa koyucunun iptal kararından sonra hareketsiz kalması halinde, ortada eşitlik değerlendirmesi yapılabilecek bir norm kalmayacağından, iptal edilen kural nedeniyle ustalık belgesini alamamış olanlar açısından temadi eden eşitsizliği düzeltme olanağı da kalmayacaktır. Oysa kural bir süre yürürlükte bırakılmış olsaydı, hak eşitsizliğine uğrayanlar bu norma ve Anayasa Mahkemesi kararına dayanarak haklarını arayabilecek ve yasama da kuralı Anayasa Mahkemesi kararı yönünde düzeltme yükümlülüğü altına girmiş olacaktı. Bu durumda oluşan hukuki boşluk kişiyi haktan yoksun bırakmakla başlı başına kamu yararını ihlal edici bir nitelik taşımaktadır. Açıklanan nedenlerle iptalin yürürlüğe gireceği tarihi makul bir süre sonrasına ertelememiş bulunan çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye

Fazıl SAĞLAM